

عفاف جامعه در پرتو حجاب

<?xml encoding="UTF-8">

زن مظهر جمال و زیبایی و عفاف است و مرد مظهر شیفتگی و مجذوب شدن از آن جهت فرهنگ غنی و ارزشمند اسلام پوشش و حجاب را برای بانوان لازم دانسته است و حجاب را حافظ ارزش های والای معنوی زنان در برابر مردان قرار داده و در طول تاریخ او را از فساد و تباهی و افتادن در دام شهوت پرستان خودپرست نگهداری نموده است.

نگاه شهوت آمیز مردان به زنان و بالعکس از جمله امور نکوهیده ای است که پیامبر اسلام (ص) آن را به شدت منع می کرد و آن را حرام می دانست همان طوری که فرمود: «النظر سهم مسموم من سهام ابلیس فمن تركها خوفا من الله اعطاه الله ايمانا يجد حلاوته في قلبه». (1) نگاه شهوت آمیز [همراه با لذت جنسی] تیر زهراگینی است که از سوی شیطان به سوی طعمه خویش رها می گردد، پس هر کس به خاطر ترس از خدا نگاه با شهوت را ترک کند خداوند ایمانی به او خواهد بخشید که شیرینی و اثرش را در دلش خواهد دید.

رسول خدا (ص) در حجة الوداع هنگامی که آن زن جوان خثعمی به حضورش آمد تا چند پرسش داشته باشد در آن هنگام فضل بن عباس همراه بود زن وقتی سؤال هایش را مطرح نمود پیامبر خدا (ص) به هنگام پاسخ دادن متوجه شد بین آن زن و فضل نگاهی رد و بدل گردید و زن عوض اینکه مطالب آن حضرت را گوش کند به فضل که جوان زیبا و نوری بود متوجه شده در آن وقت رسول خدا (ص) دست خود را به طرف فضل بن عباس دراز کرد و صورت او را به طرف دیگر برگرداند و فرمود فخشيت ان يدخل بينهما الشيطان... (2) ؛ در نگاه زن جوان و مرد جوان می ترسم شیطان قدم نهد و سبب انحراف آنان گردد.

دانشمندان و علمای بزرگ برای لزوم حجاب به قرآن و احادیث و اجماع و عقل استدلال کرده اند و حدود پوشش را برای مردان و زنان به صورت روشن بیان داشته اند، ما در این نوشتار کوتاه از آن جهت که زن را عنصر اولیه صلاح و رستگاری جامعه می دانیم و بر آن اعتقادیم که اگر رستگاری و فلاح در این قشر عظیم حاکم شود رستگاری و عاقبت بخیری مردان را بدنبال دارد و بعکس خدای ناکرده چنانچه زنان جامعه فاسد و تباه شدند مجالی برای اصلاح مردان باقی نخواهد ماند. حال به بخشی کوتاه در باره حجاب و پوشش زن می پردازیم.

قرآن و مساله حجاب

قرآن در باره حجاب می فرماید: «قل للمؤمنات يغضضن من ابصارهن و يحفظن فروجهن و لا يبدین زینتهن الا ما ظهر منها ولیضربن بخمرهن علی حیوبهن الا لبعولتهن او آباء بعولتهن او ابنائهن او ابناء بعولتهن او اخوانهن او بنی اخوانهن او نساءهن ... و توبوا الی الله جمیعا ایها المؤمنون لعلکم تفلحون» (3) ؛ به زنان با ایمان بگو چشمهای خود را [از نگاه هوس آلود] فرو گیرند و دامان خویش را حفظ کنند و زینت خود را جز آن مقدار که نمایان است، آشکار ننمایند و اطراف روسری های خود را بر سینه خود افکنند (تا گردن و سینه با آن پوشانده شود) و زینت خود را آشکار نسازند مگر برای شوهرانشان یا پدرانشان و با پدرشوهرانشان و یا پسرانشان یا پسران همسرانشان یا برادرانشان یا پسران برادرانشان یا پسران خواهرانشان یا زنان هم کیششان و همگی

به سوی خداوند باز گردید ای مؤمنان تا رستگار شوید.

و در جای دیگر آمده است: «یا ایها النبی قل لزوجک و بناتک و نساء المؤمنین یدنین علیهن من جلابیبهن ذلک ادنی ان یعرفن فلا یؤذین و کان الله غفورا رحیما» (4) ؛ ای پیامبر به همسران و دختران خویش و دیگر زنان مؤمنان بگو که جلابیها (روسریها)ی خویش را بر خود فرو افکنند این کار برای اینکه شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند به [احتیاط] نزدیکتر و خداوند آمرزنده و مهربان است.

فقهاء اسلام گفته اند: دو آیه فوق بر وجوب پوشش و حجاب برای زنان دلالت دارد. آنان نیز به آیات (60 تا 61) سوره نور تمسک کرده اند و آن آیات را دلیل پوشش برای زنان دانسته اند همان طوری که روایاتی را مستند خویش قرار داده اند، در اینجا به یک حدیث اکتفا می کنیم.

پوشش فاطمه (س) در محوطه منزل در برابر بیگانه

جابر بن عبدالله انصاری می گوید: به همراه رسول خدا (ص) بودم آن حضرت اراده کرد به خانه دخترش فاطمه (س) برود چون به درب خانه فاطمه (س) رسید با دست مبارکش درب را فشار داد و فریاد برآورد: السلام علیکم.

دختر گرامی پیامبر جواب داد: علیک السلام یا رسول الله (ص)

آنگاه پیامبر خدا (ص) اجازه ورود به منزل گرفت و فرمود: ادخل انا و من معی (آیا من و کسی که همراه من است داخل منزل شویم). در آن وقت فاطمه (س) فرمود: پدر جان چیزی بر سر ندارم، رسول خدا (ص) فرمود: یا فاطمة خذی فضل ملحفتک فقتعنی بها راسک؛ فاطمه جان با قسمتهای اضافی روپوش خودت سرت را بپوشان. پیامبر (ص) دوباره اجازه گرفت فاطمه (س) پرسید: چه کسی با شماست، پیامبر خدا (ص) فرمود: جابر، آنگاه من به همراه پیامبر (ص) داخل خانه زهرا (س) شدم.

جابر می گوید: چهره زهرا (س) همانند شکم ملخ زرد شده بود، پیامبر خدا (ص) پرسید: دخترم چرا چنین هستی، جواب داد: از گرسنگی است.

پیامبر (ص) دعا فرمود: اللهم مشیع الجوعة و دافع الضیعة، اشبع فاطمة بنت محمد؛ ای خدایی که سیرکننده گرسنه و بوجود آورنده محصولات هستی فاطمه دختر محمد (صلی الله علیها) را سیر گردان.

جابر ادامه می دهد سوگند به خدا دعای پیامبر خدا (ص) مستجاب گردید. پس از دعای آن حضرت چهره زهرا (س) گلگون گردید مثل اینکه خون را در حال حرکت در زیر پوست صورت می دیدم و زهرا (س) از آن پس گرسنه نماند. (5)

پس از عموم آیه شریفه (31 نور) و دیگر آیات استفاده می شود که پوشش برای زنان امری مسلم است و کسی نمی تواند آن را انکار کند، از سوی دیگر سیره فاطمه اطهر (س) در برخورد با جابر بن عبدالله انصاری (ره) بالاترین شیوه تبیین حکم الهی است که حضرت بدان عمل می کند و وظیفه دیگر زنان را در برابر مردان غیر محرم و بیگانه نشان می دهد. برخورد فاطمه (س) با جابر که شخص مؤمن و مورد اعتماد رسول خدا (ص) است در محیط خانه خویش چنین است مسلم زنان متعهد در حفظ خود در داشتن پوشش صحیح در جامعه (کوچه و بازار و ادارات و ...) وظیفه ای سنگین تر دارند.

پوشش زنان در برابر خویشاوندان

احمد بن ابی نصر بزنطی از یاران عالیقدر امام علی بن موسی الرضا (ع) است می گوید از آن حضرت پرسیدم: آیا برای مرد جایز است که به موهای خواهر زنش نگاه کند؟ حضرت فرمود: نه مگر اینکه سالخورده و پیر و از کار افتاده باشد. عرض کردم: پس خواهر زن با بیگانه چه فرق می کند یعنی هر دوی اینها یکی هستند؟! حضرت فرمود: بلی یکی هستند. پرسیدم: [در مورد سالخورده] چقدر برای من جایز است نگاه کنم؟ فرمود: به موی او و ذراع (از انگشت تا آرنج) او می توانی نگاه کنی. (6)

قسمت آخر روایت مربوط به سالخورده و پیرزن از کار افتاده است همان طوری که صاحب وسائل مرحوم شیخ حر عاملی بر آن تصریح نموده است.

نقش «حجاب» در سلامت عمومی

در جامعه ای که زن و مرد هر کدام کار متعلق به خویش را انجام دهد و اختلاط و معاشرت بی مرز در آن وجود نداشته باشد زنان غیر متعهد خودنمایی ننمایند و مردان شهوتران هم با چشمان صیاد خویش به دنبال طعمه نگردند، در آن جامعه آرامش روحی و روانی بر زن و مرد حاکم خواهد شد، و ثبات و استحکام ویژه ای بر خانواده آن سایه خواهد افکند، و روز بروز بر تعداد پیوند ازدواج ها و زناشوییهای مشروع و قانونی افزوده خواهد گردید که نتیجه آرامش اجتماعات کوچک، آرامش و سعادت جوامع بزرگ انسانی خواهد شد. پس پوشش صحیح بالاترین نعمت الهی است که خداوند بر زنان ارزانی داشته و بر آنان لازم شمرده است.

رسول گرامی اسلام روزی در جمع یاران خویش که در مسجد نشسته بودند، پرسید: بهترین چیز برای زنان چیست؟ کسی نتوانست پاسخ آن حضرت را بدهد. علی (ع) به خانه آمد پرسش پیامبر و ناتوانی یارانش را در پاسخ به آن حضرت بازگو کرد. فاطمه زهرا (س) فرمود: خیر لهن ان لا یرین الرجال و لا یرونهن، فاختبره بذلک فقال (ص) له: من علمک هذا؟ قال (ع): فاطمة. قال (ص): انھا بضعة منی؛ (7) بهترین چیز برای زنان این است که به مردان نگاه نیندازند و مردان نیز به آنها نظر نکنند. امیرمؤمنان (ع) به مسجد برگشت و آن را برای پیامبر و مردم بازگو کرد. رسول خدا (ص) پرسید: از کجا آموختی؟ علی (ع) گفت: این پاسخ فاطمه است. در آن هنگام پیامبر (ص) فرمود: فاطمه پاره تن من است.

حدود پوشش بانوان از دیدگاه فقهاء اسلام

بسیاری از فقهاء شیعه و اهل سنت بعد از اعتماد بر ظهور آیات گذشته و تصریح روایات در مورد وجوب پوشش ادعای اجماع و اتفاق نموده اند و ذیل تفسیر آیات سوره نور و احزاب حدود و مقدار پوشش را برای زنان مشخص نموده اند. در اینجا به بیان برخی از نظریات فقهاء می پردازیم:

ابن رشد فقیه و فیلسوف معروف اندلسی می نویسد: عقیده اکثر علماء بر این است که بدن زن جز چهره و دو دست تا مچ عورت (x) است، ابوحنیفه معتقد است: قدمین نیز عورت شمرده نمی شود لکن ابوبکر بن عبدالرحمان بن هشام بر این باور است که تمام بدن زن بلا استثناء عورت است. (8) در الفقه علی مذاهب الخمسه آمده است: علماء اسلام اتفاق نظر دارند که بر هر یک از زن و مرد لازم است آنچه را در خارج نماز باید بپوشد در حال نماز هم باید بپوشد سپس می گوید: به عقیده علماء شیعه امامیه بر زن در حال نماز همان قدر از بدن را واجب است بپوشاند که در غیر نماز باید از نامحرم بپوشد. (9)

فقه‌اء اسلامی در دو موضع از کتاب‌های فقهی خود وجوب حجاب و حدود پوشش را برای بانوان مطرح نموده اند.

الف - در بحث پوشش در حالت نماز (بحث ساتر)

ب - در بحث نگاه کردن مرد به زن نامحرم و یا عکس آن

علامه حلی (ره) می‌فرماید: جمیع بدن زن عورت است جز چهره او به اجماع همه علماء، در همه شهرها جز ابوبکر بن عبدالرحمان بن هشام که تمام بدن زن را عورت دانسته است. سخن او به اجماع فقه‌اء مردود است. زیرا از نظر علماء ما (شیعه) دو دست تا مچ نیز مانند چهره است و عورت نخواهد بود. مالک بن انس و شافعی و اوزاعی و سفیان ثوری در این جهت با علماء شیعه هم عقیده اند، ابن عباس در تفسیر کلام خدا: «و لا یبدین زینتهن الا ما ظهر منها» وجه و کفین را با هم استثنا نموده است. (10)

در پایان باید گفت: فقه‌اء اسلامی در دو موضع از کتاب‌های فقهی خود وجوب حجاب و حدود پوشش را برای بانوان مطرح نموده اند.

الف - در بحث پوشش در حالت نماز (بحث ساتر)

ب - در بحث نگاه کردن مرد به زن نامحرم و یا عکس آن امام خمینی (ره) در این دو باب فرموده اند:

1 - عورت زن در نماز همه بدن اوست که شامل سر و موی‌ها می‌گردد و فقط صورت (به مقداری که باید در وضو باید شسته شود) و دست‌ها تا مچ و پاها تا ابتداء ساق مستثنی شده سپس فرموده اند: از آن مقداری که استثناء شده واجب است مقدار بیشتری را پوشاند تا یقین به پوشش مقدار واجب پیدا شود. (11)

2 - نگاه کردن مرد به زن نامحرم چه با قصد لذت و چه بدون آن حرام است و نگاه کردن به صورت و دست‌ها اگر با قصد لذت باشد حرام است و اگر بدون قصد لذت باشد مانعی ندارد. (12)

پی‌نوشت‌ها :

1- بحارالانوار، ج 104، ص 38، ح 34، ب 33.

2- فتح الباری، ج 4، ص 439 تا 442. حدیث ایام حج صادر گردیده و احکام دیگری در مورد محرم استفاده می‌شود و لکن قدر مسلم حرمت نگاه با شهوت از سوی مرد به زن و بعکس می‌باشد، و جواز نگاه به صورت زن بدون ریه همان طوری که پیامبر (ص) نگاه کرد و عمل پیامبر (ص) نسبت به فضل بن عباس نشانگر حرمت نظر به زن با لذت می‌باشد؛ باید توجه داشت این روایت را کتب اهل سنت نقل کرده اند و اصل حدیث هم مرفوعه می‌باشد.

3- نور: 31.

4- احزاب: 59.

5- فروع کافی، ج 5، ص 528، ح 5؛ وسائل الشیعه، ج 20، ب 120، ص 216، ح 25463. (چاپ آل‌البیت)؛ مسالک الافهام، فاضل جواد کاظمی، ج 3، ص 275.

6- وسائل الشیعه، ج 20، باب 107، ص 199، ح 25420 (چاپ آل‌البیت)؛ سألته عن الرجل یحل له ان ینظر الی شعر اخت امراته؟ فقال (ع) لا الا ان تكون من القواعد...

7- وسائل الشیعه، ج 20، ص 67، ح 25054 (چاپ آل‌البیت)؛ بحارالانوار، ج 43، ص 54، ح 48؛ احقاق الحق، ج

10، ص 257.

x - منظور از واژه عورت «آسیب پذیر» و یک اصطلاح در فقه است.

8- بداية المجتهد، ابن رشد، ج 1، ص 111.

9- الفقه على مذاهب الخمسة، محمد جواد مغنیه، ص 113.

10- تذكرة الفقهاء، ج 2، ص 446، م 108.

11- تحرير الوسيلة، ج 1، ص 129، م 3.

12- رساله توضيح المسائل، احكام نگاه كردن، م 2433.